

Modern Pasaport Tasarımlarında Kullanılan Ulusal ve Kültürel Kimlik Göstergelerinin Semiyotik Analizi

Semiotic Analysis of National and Cultural Identity Markers in Modern Passport Design

İbrahim Halil Özkirişçi^{1*}

¹ Gaziantep Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Sanatlar Bölümü, Gaziantep, Türkiye.
[ror.org/020vvc407](https://orcid.org/020vvc407)

*Sorumlu yazar/Corresponding author:
hozkirisci@gantep.edu.tr

Öz: Bu çalışmada, modern pasaport tasarımlarında ulusal ve kültürel kimlik göstergelerinin kullanım biçimleri, tarihsel, sosyolojik ve tasarım bağlamında incelenmektedir. Araştırma, pasaportların yalnızca seyahat belgesi değil, aynı zamanda ulus-devletlerin kimlik inşa süreçlerinde kullandıkları güçlü birer görsel iletişim aracı olduğunu ortaya koymaktadır. Ulus, kültür ve görsel imge kavramları kuramsal bir çerçevede ele alınarak, pasaport tasarımlarında kullanılan bayrak, arma, renk, tipografi ve mitolojik sembollerin temsil işlevleri analiz edilmiştir. Bu çalışmada, PRADO (Public Register of Authentic Travel and Identity Documents Online – Seyahat ve Kimlik Belgeleri Çevrim İçi Kamu Kayıt Sistemi) sistemine kayıtlı ülkelerin pasaport tasarımları arasından, ulusal ve kültürel kimlik göstergelerinin kullanım yaklaşımları bakımından alternatif biçimleri temsil eden Japonya, İsviçre, Moğolistan, İrlanda ve Kore Cumhuriyeti pasaportları detaylı olarak incelenmiştir. Her bir pasaportun kapak, iç sayfa ve güvenlik unsurları üzerinden görsel göstergelerin anlamlandırılma biçimleri tartışılmıştır. Bulgular, pasaport tasarımlarının ülke tarihini, coğrafyasını, mitolojisini ve kültürel değerlerini yansıtan sembolik kodlarla zenginleştirildiğini göstermektedir. Sonuç olarak, modern pasaportlar işlevsel bir kimlik belgesi olmanın ötesinde, ulusların kendilerini hem vatandaşlarına hem de uluslararası topluma tanıttıkları görsel ve ideolojik araçlar olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, pasaport tasarımında kullanılan görsel unsurların, ulusal kimlik inşasının sürdürülebilirliğinde ve kültürel hafızanın aktarımında stratejik bir rol üstlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Grafik tasarım, Kültürel göstergeler, Pasaport tasarımı, Ulusal kimlik

Abstract: This study examines the modes of use of national and cultural identity indicators in modern passport designs within historical, sociological, and design-related contexts. The research demonstrates that passports function not only as travel documents but also as powerful instruments of visual communication employed by nation-states in their processes of identity construction. By addressing the concepts of nation, culture, and visual imagery within a theoretical framework, the study analyzes the representational functions of flags, coats of arms, colors, typography, and mythological symbols used in passport designs. Within this scope, passport designs from Japan, Switzerland, Mongolia, Ireland, and the Republic of Korea—selected from among countries registered in the PRADO (Public Register of Authentic Travel and Identity Documents Online) system as representing alternative stylistic approaches to the use of national and cultural identity indicators—are examined in detail. The ways in which visual signs are constructed and interpreted are discussed through the analysis of each passport's cover, inner pages, and security features. The findings indicate that passport designs are enriched with symbolic codes reflecting national history, geography, mythology, and cultural values. In conclusion, modern passports are evaluated not merely as functional identity documents but as visual and ideological instruments through which nations present themselves both to their citizens and to the international community. In this regard, the study concludes that the visual elements employed in passport design play a strategic role in the sustainability of national identity construction and in the transmission of cultural memory.

Keywords: Cultural indicators, Graphic design, National identity, Passport design

Geliş/Received: 12.08.2025
Revizyon/Revision: 02.04.2026
Kabul/Accepted: 06.06.2026
Yayınlanma / Online: 26.06.2026

I. GİRİŞ

İnsanlık tarihi, görsel kültür ile sosyolojik yapının birbirini sürekli biçimlendirdiği bir süreçtir. Görsel kültür, yalnızca estetik ya da sanatsal bir alanı değil, toplumsal yaşamın tamamını kuşatan bir anlam üretim biçimini temsil eder. Toplumun değerleri, ideolojileri, inanç sistemleri ve sosyal ilişkileri, görsel temsiller aracılığıyla şekillenmekte ve aktarılmaktadır. Günümüz toplumlarında, bireylerin yaşam biçimleri, görsel imgeler ve bu imgelerin sosyokültürel bağlamda kazandığı anlamlarla doğrudan ilişkili olarak şekillenmektedir. Görsel kültür, tarihsel süreçte mağara resimlerinden dijital ekranlara uzanan geniş bir yelpazede insan deneyimini görselleştirmiştir. Bu görselleştirme süreci, yalnızca estetik bir ifade biçimi değil, aynı zamanda toplumsal kimliklerin inşa edildiği bir araçtır. Sosyolojik açıdan bakıldığında, görsel temsiller toplumun sosyal yapılanmasını ve kimlik politikalarını görünür kılar. Dolayısıyla görsel kültür, hem bireysel hem de kolektif belleğin şekillenmesinde merkezi bir role sahiptir. Modern toplumlarda yazılı kültürün yerini giderek görsel kültürün alması, toplumsal etkileşimin artık büyük ölçüde görsel göstergeler üzerinden gerçekleştiğini ortaya koymaktadır (Barnard, 1998; Kazel, 2017; Parsa, 2008).

Görsel kültürün toplumsal yapı üzerindeki etkilerini anlayabilmek, yalnızca imgelerin varlığını kabul etmekle değil, onları doğru okuyabilmekle mümkündür. Bu noktada devreye giren kavram görsel okuryazarlık, bireylerin görsel mesajları algılama, çözümleme, değerlendirme ve yeniden üretme becerisini ifade eder. Görsel okuryazarlık, görsel iletilerin anlamlandırılmasında kültürel bağlamı dikkate alan eleştirel bir yaklaşımı gerektirir (Onursoy, 2003). Görsel okuryazarlığın temeli, görme eyleminin salt biyolojik bir süreçten ibaret olmadığını, aynı zamanda bilişsel ve kültürel kodların işin içine girdiğini kabul eder. İnsan, gördüğünü anlamlandırırken geçmiş deneyimlerinden, kültürel hafızasından ve sosyal çevresinden beslenir. Bu nedenle, görsel okuryazarlık yalnızca estetik beğeni geliştirmek değil, aynı zamanda toplumsal bağlamı okuyabilme yetisidir (Arnheim, 2007). Küreselleşme süreci, kültürel imgelerin dolaşımını hızlandırmış ve farklı coğrafyalardan görsel unsurların karşılıklı etkileşimini mümkün kılmıştır. Ancak bu süreç, yerel kültürlerin görünürlüğü açısından hem fırsatlar hem de tehditler barındırır. Uluslararası görsel kültür alanında etkin bir şekilde varlık gösterebilmek için, diğer ülkelerin üretim biçimlerini ve tasarım anlayışlarını yakından incelemek gerekmektedir. Bununla birlikte, bu inceleme süreci, kendi kültürel kodlarımızı ve değerlerimizi geri plana itmemeli, aksine onları güçlendirecek bir perspektif sunmalıdır. Kültürel imge üretimi, yalnızca sanatsal bir etkinlik değil, aynı zamanda politik ve sosyolojik bir eylemdir. Bu bağlamda, görsel okuryazarlık, tasarımcıların hem yerel kültürel öğeleri hem de küresel tasarım trendlerini doğru harmanlamalarına olanak tanır. Böylece ortaya çıkan ürünler, hem ulusal aidiyet duygusunu pekiştirir hem de evrensel bir estetik dil içinde anlam bulur (Tavin & Housman, 2004).

Görsel kültürel imge üretimi, toplumsal hafızanın sürekliliğini sağlayan stratejik bir araçtır. İster basılı medya, ister dijital platformlar, isterse resmî belgeler üzerinden olsun, bu imgeler toplumun kendisini tanımlama, ifade etme ve dış dünyaya sunma biçimlerini belirler. Dolayısıyla, güçlü bir kültürel imge üretimi politikası, hem içsel toplumsal bütünlüğü hem de dışsal diplomatik görünürlüğü destekler. Bu bağlamda, söz konusu araştırma, nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiş olup, seçilen örnekler üzerinden pasaport tasarımlarındaki ulusal ve kültürel göstergelerin incelenmesi yoluyla görsel kültürel imge üretiminin yapısal ve anlamsal boyutlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

II. GÖSTERGEBİLİM ÜZERİNE

Göstergebilim, en genel tanımıyla, anlamın nasıl üretildiğini ve dolaşıma sokulduğunu açıklamak üzere *gösterge* adı verilen birimlere odaklanan kuramsal bir inceleme alanıdır. Tarihsel olarak Saussure ve Peirce'in yaklaşımlarıyla biçimlenen bu alan, 20. yüzyılda Greimas, Barthes, Derrida ve Eco gibi araştırmacıların katkılarıyla yöntemsel çeşitlilik kazanmış; dilsel, görsel ve kültürel olguların çözümlemesinde işlevsel bir çerçeveye dönüşmüştür. Bu doğrultuda göstergebilim, yalnızca dil göstergelerini değil, toplumsal yaşamda anlam taşıyan her tür işaret sistemini (örneğin görsel kodlar, semboller, tipografi, renk, ritüel ve kurumsal ikonografi) analiz edilebilir kılar. Gösterge, kendisi dışında bir şeyi temsil eden ya da ona gönderimde bulunan bir yapı olarak ele alınır. Bu kapsamda imge, iz, belirti, işaret, simge, şifre, harf, yazı, ses ve söz gibi çok farklı öğeler gösterge niteliği taşıyabilir (Rifat, 2013, s. 96). Trafik işaretleri, dilsiz alfabesi ya da dinî/ulusal semboller gibi örneklerde olduğu gibi, bazı göstergeler görece tek anlamlı bir kullanım düzeyinde çalışır. Buna karşılık, özellikle kültürel üretim alanlarında karşımıza çıkan birçok görsel öge, aynı anda birden fazla anlam katmanını devreye sokar: göstergenin ilk, doğrudan ve daha sözlük düzeyindeki okuması *düz anlam* olarak düşünülebilir; bu düzeyin üzerine eklemlenen, bağlamdan ve kültürel çağrışımlardan beslenen okumalar *yan anlam* katmanını oluşturur. Bazı durumlarda ise göstergeler, daha derinde işleyen ideolojik, tarihsel ve kimliksel kabulleri harekete geçirerek derin anlam düzeyinde bir çözümlemeyi gerektirir; bu nedenle göstergeler, *düz anlamın yanı sıra yan anlamları* ve derin anlamlarıyla birlikte çok anlamlı yapılara dönüşebilir (Akerson, 2006, s. 17; Soylu, 2021, s. 2227). Göstergebilimsel yaklaşımın günümüzde tıptan edebiyata, moda ve reklam çözümlemelerinden sanat eleştirisine uzanan geniş bir uygulama alanı bulunur. Sanat alanında özellikle, bir yapıtın yalnızca biçimsel nitelikleriyle değil, anlamı kuran gösterge ilişkileriyle okunabileceği, bu yolla eleştirel yorumun yeni bir düzleme taşınabileceği vurgulanmaktadır (Uçan, 2003, ss. 24 – 27).

III. ULUS, KÜLTÜR VE İMGE

Türk Dil Kurumu (2025), ulus kavramını “Belli bir sınır içinde yaşayan ve halk kültürüyle seçkin kültürünü yaratan insanların oluşturduğu siyasal toplum.” biçiminde tanımlamaktadır. Bu tanım ulusu mekânsal birliktelik ve kültürel ortaklık üzerinden kurar; ancak modern kuramlar, ulusun fiziksel birlikteliği aşan, daha karmaşık ve inşa edilmiş bir yapı olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Benedict Anderson’a (2017) göre ulus, “hayal edilmiş siyasi bir topluluktur; belli sınırları ve egemenliği olan hayali bir cemaattir” (s. 20). Hayal edilmiş ifadesi, bireylerin birbirlerini doğrudan tanımasalar da aynı topluluğun üyeleri olduklarına dair zihinsel bir kabul geliştirmelerini anlatır. Anderson’un cemaat kavramı da yalnızca birlikte yaşayan bireyleri değil, ortak ideoloji, kimlik duygusu ve inanç sistemi etrafında birleşen bir yapıyı işaret eder. Bu yaklaşım, ulusu sabit bir kategori olarak değil, modern dönemin üretimi olan bir tahayyül nesnesi olarak ele alır (Vargün, 2023).

Ulusun tanımı tarihsel ve siyasal bağlamlara göre farklı şekillerde ele alınabilir. Türkmenoğlu (2007), ulus kavramını iki eksen etrafında açıklar: etnik köken ve soya bağlılık temelindeki etnosentrik yaklaşım ile müşterek tarih, ortak kader, dil, coğrafya ve çıkarlar üzerinden gelişen yurttaşlık temelli yaklaşım. Bununla birlikte ulus, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler literatüründe üzerinde uzlaşıya varılmış sabit bir tanıma sahip değildir; kimi yaklaşımlar ulusu devlet sınırları içindeki nüfus topluluğu olarak görürken, kimileri tarihsel, kültürel, etnik ve dinsel bağlarla birbirine bağlı sosyal bir yapı olarak değerlendirir. Bu çerçevede ulus, hem siyasal yapılanma hem de kimlik üretim mekanizması olarak çift yönlü bir karaktere sahip olarak okunabilir.

Ulus, “bir toplumsal mirasın en önemli unsurlarına ortaklaşa sahip olduklarına inanan ve gelecekte de kaderlerinin ortak olduğunu düşünen bir topluluktur” (Altun, 2016, s. 146; Arı, 2006, s. 25). Bu tanım, ulusun ortak hafıza, değerler, semboller ve dil gibi öğeler üzerinden geçmişle kurduğu sürekliliğe ve ortak gelecek tahayyüllerine dayalı bir inşa olduğunu vurgular. Sonuç olarak ulus, yalnızca coğrafi alanı paylaşan bireylerin toplamı değil, tarihsel süreç içinde semboller, anlatılar ve ideolojik aygıtlar aracılığıyla şekillenmiş bir toplumsal gerçekliktir.

Ulusun inşasında ve temsilde belirleyici olan kültür, çok çeşitli disiplinlerce ele alınan çok boyutlu bir kavramdır. Eagleton (2005), kültürü “genlerle aktaramadığımız her şey” olarak tanımlarken (s. 11), Leibniz (akt. Özlem, 1993) ise “geçmişle yüklü ve geleceğe gebe” (s. 152) bir kavram olarak görmektedir. Kültür, toplulukların ortak yaşantı deneyimiyle şekillenen, bilgi, inanç, sanat, ahlâk, hukuk, gelenek ve görenekleri kapsayan kolektif bir üretim alanıdır. Kroeber ve Kluckhohn’a (1952) göre kültür, “somut insan davranışlarının soyutlanması”dır (s. 155).

Kültürel miras, kolektif belleğin taşıyıcısı olan maddi ve somut olmayan unsurları kapsar. Galatanu (2008) kültürel mirası “kanıtsal olasılıkların anlambilimi” olarak tanımlar. Bu noktada görsel göstergeler, kimliğin kurulması ve aktarılmasında öne çıkar. Saussure’ün tanımında gösterge, gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkiyle kurulur; görsel göstergeler bu ilişkinin görsel algıya dayanan biçimleridir. Toklu (2015) kimyasal formüller, jest ve mimikler, renkler, saç stilleri ya da yüz ifadeleri gibi örnekleri görsel göstergelere dâhil eder; Wagner (2006) ise trafik işaretlerinin toplumsal uzlaşıyla anlam kazandığını vurgular. Bu nedenle görsel göstergeler, estetik unsurlar olmanın ötesinde iletişimin ve kültürel hafızanın sembolik araçlarıdır. Ulus-devletler bu göstergeleri kimlik inşasında stratejik biçimde kullanır; armalar gibi öğeler, tarihsel geçmişi, siyasi yapıyı ve kültürel kodları sembolik olarak yansıtarak tasarım imgelerinin yorumlanmasında temel bir bileşen hâline gelir. Bu çalışma da pasaportların kapak ve iç sayfa kurgularında yer alan bu tür görsel göstergeleri, ulusal-kültürel kimliğin tasarım yoluyla nasıl temsil edildiğini açığa çıkaracak şekilde ele alacaktır.

A. Arma ve Ulusal Kimlik İlişkisi

Arma, tarih boyunca kimlik, aidiyet, otorite ve temsilin görsel bir biçimi olarak toplumlarda işlev görmüş güçlü bir semboldür. Etimolojik kökeni (Lat. *arma*) *silah*, *zırh*, *ordu* kelimesine dayanan bu kavram, Ortaçağ’dan itibaren yalnızca savaş nesneleriyle değil, topluluklara, devletlere, hanedanlara ve bireylere ait özel işaretler olarak tanımlanmıştır (Özüçetin & Altınışık, 2012, s. 334). Genel anlamıyla arma, bir topluluğa, devlete, kente ya da şahsa özgü, belirli anlamlarla yüklü görsel bir simgedir. Şövalyelerin hanedanlarını ve sosyal statülerini tanıttıkları levhalar, devlet yöneticilerine ait semboller ya da dini ve mitolojik figürler taşıyan görseller, arma geleneğini şekillendiren başlıca örnekler arasında yer alır (Pakalın, 1993, s. 80-81; Sevinç, 2018). Armalarda kullanılan figürler, renkler ve geometrik düzenlemeler yalnızca estetik unsurlar değil, aynı zamanda otorite, tarih, inanç ve kimlik gibi kavramların görsel temsilleridir.

Arma geleneği, kimlik belirtme ve aidiyet oluşturma ihtiyacından doğmuştur. Tarih öncesi dönemlerden itibaren insanlar, dini ve manevi düşüncelerle birlikte semboller üretmiş; bu figürler zamanla yöneticilerin tanrısal bir otoriteyle özdeşleştirilmesine yol açmıştır (Özdemir, 1997). Mezopotamya, Mısır ve Ön Asya uygarlıklarında ortaya çıkan görsel simgeler, armaların ilk örnekleri arasında sayılabilir. Devlet, tanrı ve doğa arasındaki ilişkiyi yansıtan bu figürler, otoriteyi meşrulaştırırken toplumun ortak aidiyet duygusunu da pekiştirmiştir. Kurumsal semboller zamanla mimaride, sanat eserlerinde, halılarda ve silahlar üzerinde kullanılan karmaşık simgeler ağına dönüşmüştür (Pehlivan, 2020, s. 2192).

Armaların görsel dili, farklı coğrafyalarda farklı biçimlerde gelişmiştir. Haçlı Seferleri sırasında İslam ordularının sancak ve kalkanlarında yer alan figürler Avrupa’ya taşınmış; Avrupa’da şövalyeler kimliklerini tanıtmak için armaları savaş donanımlarına işlemeye başlamıştır (Özüçetin & Altınışık, 2012, s. 334; Hembree, 2011, s. 116). Zamanla bu

semboller hanedanlarla özdeşleşmiş, ancak 18. yüzyılda Fransa Devrimi sonrasında aristokrat ayrıcalıkların simgesi olarak eleştirilmiş ve yasaklanmıştır. Böylece birey ve aile armalarının yerini, ulus-devleti temsil eden simgeler almıştır (Sevinç, 2018, ss. 10-12).

Armalar yalnızca tanıtım işlevi görmez, ortak değerleri, tarihsel mirası ve kolektif kimliği temsil eder. Bayraklar, sancaklar ve formlar da bu bağlamda tarihsel armalarla benzer işlevler üstlenir (Okay, 2002, s. 4; Ülger, 2021). Günümüzde armalar, pasaportlar ve resmî belgeler üzerinde kullanılan temel görsel öğeler olarak, ulusal kimliğin tasarım yoluyla temsil edildiği alanların başında gelmektedir. Bu yönüyle armalar, makalenin ilerleyen bölümlerinde ele alınacak pasaport tasarımlarının ulusal kimliği hangi görsel kodlarla inşa ettiğini çözümleyebilmek açısından temel bir kavramsal zemin sunmaktadır.

B. Pasaportun Tarihsel Süreci

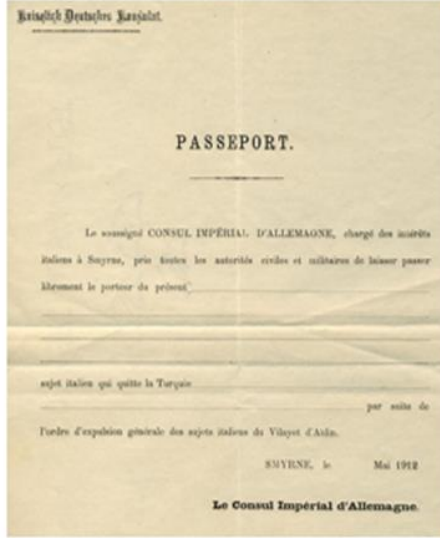
Pasaport, çağdaş anlamda devletlerin vatandaşlarına verdikleri resmi kimlik ve seyahat belgesi olarak bilinse de, kökeni çok daha eski dönemlere dayanmaktadır. Pasaport terimi ilk kez 15. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu tarihten önce, benzer işlevler gören belgeler *tavsiye mektubu*, *geçiş belgesi* veya Fransızcada kullanılan *laissez-passer* (geçiş izni) gibi terimlerle anılmıştır (Topol, 2022, s. 1). Kelime kökeni açısından bakıldığında, pasaport terimi Fransızca *passe* ve *port* ifadelerinden türemiştir. Bu birleşik kelimenin ilk bileşeni olan (Lat. *passe*, *passus*) kökünden gelir ve geçmek anlamını taşır (Beyaz, 2004, s. 15). Ancak bu geçiş eyleminin anlam kazanabilmesi için, tarihsel bağlamda önemli olan bir başka unsurun da eklenmesi gerekmektedir: ulaşımın yapıldığı zemin. Pasaportun isimsel oluşumunda belirleyici olan diğer sözcük ise *port* yani limandır. Eski çağlarda karayolu ile uzun mesafeli bireysel seyahatler nadiren yapılırken, uluslararası geçişler genellikle deniz yolu ile sağlanmaktaydı. Bu bağlamda *passe* ve *port* kelimelerinin birleşimi olan *pasport* ifadesi, limandan geçiş izni anlamını taşımaktadır (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2001, s. 14).

Günümüzde pasaport, bir ülkenin vatandaşına yurtdışına çıkabilmesi ve diğer ülkelerde kimliğini kanıtlayabilmesi için verilen resmi bir belgedir. Bu belge, uluslararası normlara uygun olarak hazırlanır ve içinde bireyin kişisel bilgilerini, vatandaşlık durumunu ve gerektiğinde ülkesine ait çeşitli diplomatik notları barındırır (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2000, s. 45). Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı veya bu kurumlara bağlı emniyet birimleri tarafından düzenlenir. Bu yönüyle pasaport hem bir seyahat izni hem de kimlik taşıyıcısı olarak çift işlevli, "Devletin vatandaşlarına ülke dışı seyahatlerinde kullanılmak üzere verdiği ve ilgilinin tam hüviyetini yansıtan bir belgedir" (Ataç, 2009, s. 6). Aynı zamanda uluslararası hukukta devletin vatandaşına sağladığı bir koruma aracı olarak da görülür. Pasaportun taşıdığı diplomatik ve siyasi anlamlar, birey-devlet ilişkisini sınır ötesi düzeyde temsil eder. Dolayısıyla pasaport yalnızca bireysel bir belge değil, aynı zamanda devletin yurttaşı üzerindeki egemenliğinin ve onun dış dünyadaki temsiliyetinin de bir aracıdır.

Bir görsel iletişim tasarımı aracı olarak pasaportun, erken dönemde kullanılmış birçok farklı uygulama şeklini görmek mümkündür. Görsel 1, 24 Temmuz 1900 tarihli bir Osmanlı pasaportunu göstermektedir. Belge, günümüzde Feodosya olan Caffa'daki, Ukrayna Osmanlı konsoloslugu tarafından düzenlenmiştir. Pasaportun sahibi İskenderiye'ye gitmek üzere yola çıkmaya hazırlanan Yahudi bir Osmanlı vatandaşıdır. Belgede, kişinin fiziksel özellikleri, dini mensubiyeti ve doğum yeri dahil olmak üzere çeşitli kişisel bilgiler yer almaktadır. Belge Osmanlıca ve Fransızca olarak düzenlenmiş olup, üzerinde tuğra ve resmî mühür yer almaktadır. Pasaport, Ali Efendi adlı konsolosluk yetkilisi tarafından onaylanmıştır (Nicoll, 2024).

Görsel 1. Osmanlı İmparatorluğu,
Osmanlı pasaport örneği.

Görsel 2. Alman İmparatorluğu, geçiş belgesi.

Görsel 3. Birleşik Devletler, pasaport örneği.

Görsel 2 ise Mayıs 1912 tarihli bir geçiş belgesidir ve Alman İmparatorluğu'nun İzmir Konsolosluğu (Alm. *Kaiserlich Deutsches Konsulat*) tarafından düzenlenmiştir. Başlığında Fransızca PASSEPORT ifadesi yer almaktadır. Belge, İzmir'den (Smyrne) ayrılan bir İtalyan vatandaşı için hazırlanmıştır. Düzenlenme gerekçesi olarak, Aydın vilayetindeki İtalyan tebaaya yönelik genel sınır dışı etme emri gösterilmiştir. Konsolos, tüm sivil ve askerî makamlardan belge sahibine geçiş izni verilmesini talep etmektedir. Belgenin alt kısmında, Alman İmparatorluk Konsolosu anlamına gelen (Fr. *Le Consul Impérial d'Allemagne*) ifadesi yer almaktadır (Levantine Heritage, 2025).

Görsel 3, 22 Ekim 1852 tarihinde Washington D.C.'de düzenlenmiş bir Birleşik Devletler pasaportudur. Orta Doğu'ya yapılacak bir seyahat için hazırlanmış olan bu pasaport, dönemin uygulamaları gereği büyük boyutlu, sert bir kâğıda basılmıştır. Pasaportun alt kısmında, dönemin ABD Dışişleri Bakanı olan Charles Magill Conrad'ın ıslak imzası yer almaktadır. Pasaport, Benjamin S. Walcott (1785–1862) adlı 68 yaşındaki bir Amerikan vatandaşına düzenlenmiştir. Kendisinin ABD'nin doğu kıyısındaki pamuk ve tekstil sanayisiyle bağlantılı köklü bir aileye mensup olduğu belirtilmektedir. Belgede ayrıca, Walcott'un yanında seyahat eden iki kişi daha kayıtlıdır: eşi ve 37 yaşındaki John Bedair. Bedair'in Kahire doğumlu olduğu ve sonradan hristiyanlığa geçtiği bilgisi verilmiştir. Belge, Walcott'un Avrupa ve Orta Doğu'da yaptığı geniş çaplı bir seyahati belgelemektedir. Fransa, Almanya, İtalya, Türkiye, Malta, Mısır ve Osmanlı Filistini gibi birçok bölgeye seyahat ettiği anlaşılmaktadır. Belgede, ABD'nin Beyrut Konsolosu J. Horsford Smith tarafından imzalanmış ve Filistin & Suriye için geçerli olan nadir bir ABD konsolosluk mührü bulunmaktadır (Our Passports, 2016).

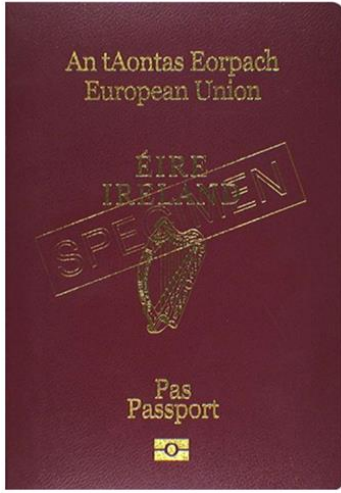
IV. PASAPORT ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ

Bu bölümde İrlanda, İsviçre, Japonya, Moğolistan ve Kore Cumhuriyeti'ne ait pasaportlar incelenecektir. Seçilen pasaportlar, tasarım üslubu, renk kullanımı, görsel imgeler ve ulusal semboller bağlamında değerlendirilecektir. İnceleme sürecinde pasaportların kapak ve iç sayfa düzenleri, ulusal ve kültürel kimlik göstergelerinin görsel dile nasıl aktarıldığı çerçevesinde ele alınacaktır.

İlk inceleme, Görsel 4'te sunulan İrlanda pasaportuna aittir. Pasaport kapağı bordo renkli bir zemin üzerine tasarlanmıştır. Üstte, İrlanda'nın hem İngilizce hem de İrlandaca resmî adlarını belirten tipografi *An tAontas Eorpach / European Union* şeklinde yer almaktadır. Bunun hemen altında ortada *Éire / Ireland* ifadesi ve altında İrlanda'nın ulusal sembollerinden biri olan arp imgesi bulunmaktadır. En alt bölümde ise *Pas / Passport* ifadesi ve biyometrik pasaport simgesi yer alır.

Kapağın ortasında yer alan arp imgesi, İrlanda kültürünün en köklü sembollerinden biridir (Görsel 5). Orta Çağ'dan beri İrlanda'nın arması olarak kullanılan arp, özellikle 13. yüzyıldan itibaren kraliyet armalarında yer almış ve 16. yüzyılda İngiltere ile birleşme sürecinde de korunmuştur (Monarchies Fandom, 2025). Efsanelere göre arp, kralların ve soyluların saray müziklerinin merkezi çalgısı olmuş; aynı zamanda şairler ve ozanlar tarafından kültürel kimliğin bir parçası olarak yüceltilmiştir. Günümüzde arp, İrlanda devletinin resmî arması olarak para biriminden devlet belgelerine kadar geniş bir alanda kullanılmaktadır (Epic The Irish Emigration Museum, 2025).

İç sayfada kullanılan büst görseli (Görsel 6), Dublin'deki ünlü Nehir Tanrıları (İng. *River Gods*) heykellerinden birini betimlemektedir. 18. yüzyılda yapılmış bu heykeller, İrlanda'nın önemli nehirlerini temsil eden alegorik figürlerdir. Bu figürler, ülkenin coğrafi zenginliklerini, doğal kaynaklarını ve tarihsel olarak su yollarının ticaret ve yaşam üzerindeki

Görsel 4 (üstte solda). İrlanda Cumhuriyeti, Pasaport kapak görseli.

Görsel 5 (üstte ortada). İrlanda kültüründe kullanılan arp görselini içeren logo.

Görsel 6 (üstte sağda). Nehir Tanrıları Heykeli'nden büst kesitini gösteren ilüstrasyon.

Görsel 7. İrlanda Cumhuriyeti, kimlik bilgileri sayfası UV görüntüsü.

belirleyici rolünü simgeler. Dublin'deki bu heykeller, aynı zamanda şehir süslemeciliği ve İrlanda barok heykel geleneğinin önemli örnekleri olarak kabul edilir (Independent, 2017).

Kimlik bilgilerinin yer aldığı sayfanın UV ışık altındaki görünümünde, ortada İrlanda'nın bir diğer ikonik sembolü olan yonca figürü yer almaktadır (Görsel 7). Yonca, Aziz Patrick'in Hristiyanlığı İrlanda'ya yayarken üç yaprağı kullanarak Teslis inancını halkına açıkladığına inanılan bitkidir. Bu nedenle, dini anlamının yanı sıra ulusal birlik, kimlik ve kültürel mirasın sembolü hâline gelmiştir. Modern dönemde, özellikle Aziz Patrick Günü kutlamalarında ve turistik tanıtım materyallerinde sıklıkla kullanılmaktadır (Moonfish Writing, 2023; Murphy, 2021).

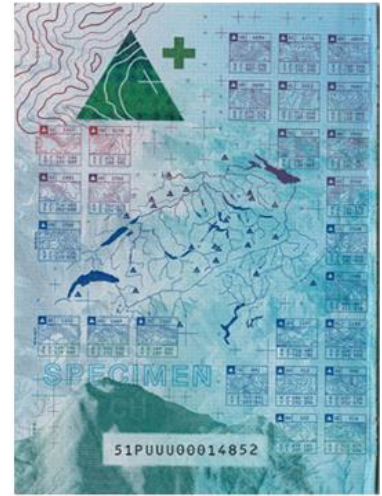
İrlanda pasaportunda kullanılan görsel göstergeler, göstergebilimsel açıdan çok katmanlı bir anlam yapısı sunmaktadır. Pasaport kapağında yer alan arp imgesi, düz anlam düzeyinde İrlanda devletinin resmî armasının bir bileşeni olarak okunmakla beraber yan anlam düzeyinde ise arp, İrlanda'nın müzik geleneği, sözlü kültürü ve tarihsel sürekliliğiyle ilişkilendirilerek ulusal kimliğin kültürel boyutuna gönderme yapar. Derin anlam katmanında bu imge, kolonyal geçmişe rağmen korunmuş kültürel direnci ve sürekliliği yansıtan ideolojik bir simge olarak yorumlanabilir. İç sayfalarda yer alan Nehir Tanrıları heykellerine ait figürler, düz anlamda Dublin'de bulunan barok heykel örneklerini betimleyen yan anlam düzeyinde ülkenin coğrafi zenginliğini, doğal kaynaklarla kurduğu tarihsel ilişkiyi ve suyun yaşamla olan bağına çağrıştırmaktadır. Derin anlamda ise bu figürler, İrlanda'nın doğa merkezli kültürel belleği ve mekânla kurduğu kimlik ilişkisini görünür kıldığı düşünülebilir. UV baskı altında ortaya çıkan yonca figürü, düz anlamda Aziz Patrick ile ilişkilendirilen bir bitkiyen yan anlamda Hristiyanlık, birlik ve ulusal aidiyetle bağlantı kurar. Derin anlamda ise yonca, dinsel anlatı ile ulusal kimliğin bütünleştiği tarihsel bir sembol olarak işlev görür.

Görsel 8'de, İsviçre pasaportuna ait kapak görseli yer almaktadır. Pasaport kapağı kırmızı renkli bir zemin üzerine tasarlanmıştır. Sol üst bölümde, dört farklı dilde *Schweizer Pass*, *Passeport suisse*, *Passaporto svizzero*, *Passaport svizzer* ifadeleri tipografik olarak yer almakta, sağ üst köşede ise İsviçre bayrağında da kullanılan arma bulunmaktadır. Alt bölümde, *Swiss passport* yazısının yanında biyometrik pasaport simgesi yer alır. Orta boşlukta ise kabartma baskı tekniğiyle işlenmiş çizgisel bir desen görülmektedir.

Kapakta yer alan tipografiler, ülkenin dört resmî dilinde İsviçre Pasaportu ifadesini belirtmektedir. *Schweizer Pass* Almanca, *Passeport Suisse* Fransızca, *Passaporto svizzero*, İtalyanca ve *Passaport svizzer* Romanş dilindeki karşılığıdır (Görsel 8), sağdaki arma ise İsviçre Konfederasyonu'nun resmî armasıdır. Bu arma, kırmızı bir zemin üzerinde beyaz haç bulunan ve kare form yerine üçgen uçlu bir kalkan biçiminde düzenlenmiş tasarımıdır. 1815 yılında İsviçre Meclisi tarafından tanımlanmış olan bu arma, 19. yüzyıldan itibaren pasaportlar, madeni paralar ve resmî belgeler gibi çeşitli alanlarda kullanılmaktadır (Eidgenössische Bundesgesetz, 2013).

Görsel 8. İsviçre Konfederasyonu pasaportu kapağı (solda), arma görseli (sağda).

Görsel 9 (altta). İsviçre Konfederasyonu pasaportu, UV görünümü ve iç sayfa görselleri.

Pasaport kapağında, ön kapağın ultraviyole görüntüsünde, kimlik bilgilerinin yer aldığı sayfanın ultraviyole görüntüsünde ve en sağ alttaki iç sayfa görselinde görülen çizgiler, coğrafi bir alanı betimleyen topografik çizgilerdir (Görsel 9). Bu çizgiler, İsviçre'nin ikonik sembollerinden biri olan Alp Dağları'nı doğrudan resmetmek yerine, coğrafi göstergeler aracılığıyla dolaylı olarak ifade etmektedir. Böylece tasarım, hem ülkenin doğal mirasını hem de modern görsel anlatım tekniklerini bir arada kullanmaktadır. Pasaportun genel tasarımında, 20. yüzyılın ikinci yarısında gelişen İsviçre Stili yaklaşımının etkileri gözlemlenmektedir. Minimalist grafik anlayışı, modüler ızgara sistemi, asimetrik düzen ve sans-serif yazı tiplerinin kullanımı, bu tasarımın İsviçre Stili'nin modernist ve yalın anlatıya dayalı estetik ilkeleriyle uyumlu olduğunu göstermektedir.

İsviçre pasaportunda kullanılan görsel göstergeler, sade fakat yüksek anlam yoğunluğuna sahip bir tasarım dili oluşturmaktadır. Kapakta yer alan beyaz haçlı arma, düz anlam düzeyinde İsviçre Konfederasyonu'nun resmî devlet sembolü olarak okunur. Yan anlam katmanında bu arma; tarafsızlık, güvenilirlik ve istikrar gibi İsviçre ile özdeşleşmiş siyasal ve toplumsal değerleri çağırıştırır. Derin anlam düzeyinde ise haç figürünün, federal yapı, ortak uzlaşma kültürü ve tarihsel süreklilik üzerinden inşa edilen kolektif bir devlet aklını temsil ettiği düşünülebilir. Kapak ve iç sayfalarda kullanılan topografik çizgiler, düz anlamda Alp Dağları'nı betimleyen coğrafi izohipsler olarak okunabilir. Yan anlam düzeyinde bu çizgiler, ülkenin doğal mirasını, coğrafyanın ulusal kimlik üzerindeki belirleyici rolünü ve mekânsal aidiyeti vurgular. Derin anlamda ise soyutlanmış coğrafi temsilin, İsviçre'nin doğayı doğrudan betimlemek yerine bilimsel, ölçülebilir ve rasyonel bir görsel dile dönüştürme yaklaşımını yansıttığı söylenebilir. Bu yaklaşım, modernist tasarım geleneğiyle uyumlu bir zihniyetin göstergesi olarak okunabilir. Dört resmî dilde kullanılan tipografi, düz anlamda çok dilliliği ifade ederken, yan anlamda kültürel çoğulculuk ve kapsayıcılık fikrini pekiştirir. Derin anlam düzeyinde ise bu tercihin, farklı kimliklerin tek bir siyasal yapı altında dengeli biçimde bir arada var olabildiği ulusal modelin görsel bir ifadesi olarak değerlendirilebileceği söylenebilir. Tüm bu göstergeler birlikte değerlendirildiğinde, İsviçre pasaportunun ulusal kimliği abartılı sembolizmden kaçınarak, minimalist ve rasyonel bir tasarım dili aracılığıyla temsil ettiği görülmektedir.

Görsel 10'da Japonya pasaportunun kapak görseli bulunmaktadır. Koyu mavi renkli bir zemin üzerinde, üst bölümde Japonca yazılmış beş karakterlik bir tipografi, ortada altın yaldızla basılmış bir krizantem arması ve en altta Latin alfabesiyle yazılmış *JAPAN PASSPORT* ifadesi yer almaktadır. Pasaportun ortasında yer alan arma, 16 yapraklı krizantem çiçeğinden oluşmaktadır. Alt bölümdeki uluslararası pasaport simgesi ise, belgenin biyometrik özellikler taşıdığını

göstermektedir. Üstteki Japonca karakterler (Jap. 日本国旅券) şeklindedir ve Türkçeye *Japonya Ulusal Pasaportu* olarak çevrilmiştir. Burada (Jap. 日本国/Nihonkoku), *Japonya Devleti* anlamına gelirken; (Jap. 旅券/ryoken), doğrudan *pasaport* anlamına gelir (Jisho.org, 2025).

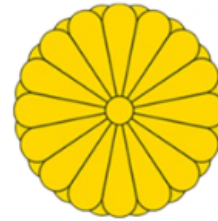
Kapakta yer alan arma, Japonya İmparatorluk Mührü'dür. Bu mühür, Japonya İmparatoru ve İmparatorluk Ailesi tarafından kullanılan (bir bireyi, aileyi veya bir kurumu, süslemek ve tanımlamak için kullanılan Japon ifade türü) *mon* türü bir simgedir (Görsel 10, ortada). Krizantem Mührü olarak da adlandırılan bu arma, ortasında disk bulunan ve ön planda 16 tek yaprakla çevrelenmiş bir krizantem çiçeğinden oluşmaktadır. Arka plandaki 16 yaprak, ön sete göre yarı aralıklarla yerleştirilmiştir. Mühür, sarı veya turuncu tonlarda tasvir edilir ve tarihsel olarak sadece İmparator'a özel bir simge olarak Meiji döneminde resmiyet kazanmıştır. İmparatorluk ailesinin farklı üyeleri bu mührün değişken versiyonlarını kullanmakla birlikte, 16 yapraklı krizantem doğrudan İmparator'un otoritesini temsil eden formdur. Pasaport kapağında bu mührün yer alması, pasaportun imparatorluk yetkisiyle düzenlenen resmî bir belge niteliğinde olduğunu gösterir. Kimlik bilgileri sayfasında, sahibine ait fotoğraf, kişisel bilgiler ve pasaport numarası gibi bilgiler yer almaktadır (Görsel 11). Bu bölümde ayrıca sağ üst köşede başka bir arma daha görülmektedir. Bu arma, Japonya Hükümeti tarafından kullanılan resmî sembol olan Paulownia Mührü'dür (Görsel 10, altta). Paulownia çiçeğinden esinlenen bu arma, beş, yedi ve beş olmak üzere toplam on yedi çiçekli bir stilize formdan oluşur. Genellikle (Jap. *Go-shichi no kiri*) olarak adlandırılır. Tarihsel olarak Paulownia arması, 16. yüzyılda Toyotomi Hideyoshi tarafından klan sembolü olarak kullanılmış, Meiji Restorasyonu sonrasında Japon hükümetinin resmî amblemi olarak benimsenmiştir. Bu mühür, Krizantem Mührü'nden farklı olarak hükümetin yürütme organları, kabine ve başbakanlık tarafından kullanılmakta, devletin yönetim yetkisini ve uygulayıcı otoritesini temsil etmektedir (Royal Heraldry, 2020).

Pasaportun hem kapak hem de iç sayfa tasarımı, Japon tasarım kültürünün minimalist ve simgeye dayalı yaklaşımını yansıtmaktadır. Koyu renk ve altın tonlarıyla oluşturulan dengeli bir kontrast, hem estetik hem de otoriter bir izlenim yaratır. Tipografi, simgeler ve kompozisyon, Japon görsel kültüründe yaygın olan sembolik temsil gücünü ve düzenli, simetrik yapı anlayışını yansıtmaktadır. Pasaportun tasarımında, sadece işlevsel değil, aynı zamanda kültürel ve tarihsel anlam taşıyan öğelerin kullanıldığı görülmektedir.

Japonya pasaportunda kullanılan görsel göstergeler, simgesel yoğunluğu yüksek ve tarihsel sürekliliği vurgulayan bir anlam yapısı üretmektedir. Kapakta yer alan on altı yapraklı krizantem mührü, düz anlam düzeyinde Japonya İmparatorluk Ailesi'ni temsil eden resmî bir armadır. Yan anlam katmanında bu mühür, otorite, düzen ve devletin sürekliliğiyle ilişkilendirilerek siyasal meşruiyete gönderme yapar. Derin anlam düzeyinde ise krizantemin, modern Japon devletinin kökenlerini imparatorluk geleneğiyle ilişkilendiren tarihsel ve ideolojik bir süreklilik anlatısına işaret ettiği şeklinde yorumlanabilir. Kimlik sayfasında yer alan Paulownia mührü, düz anlamda Japon hükümetini temsil eden resmî bir semboldür. Yan anlam düzeyinde yürütme gücü, idari düzen ve kamusal otoriteyi çağrıştıran, derin anlamda imparatorluk yetkisi ile sivil yönetim arasındaki sembolik ayrımı ve dengeyi ifade ettiği düşünülebilir. Renk kullanımında tercih edilen koyu zemin ve altın yaldız, düz anlamda resmîlik ve güvenlik vurgusu taşıırken, yan anlamda saygınlık ve disiplinle ilişkilendirilir. Derin anlamda ise bu kontrastın, Japon görsel kültüründe sadelikle yücelik arasındaki estetik dengeyi temsil ettiği söylenebilir. Tüm bu göstergeler birlikte değerlendirildiğinde, Japonya pasaportunun ulusal kimliği, minimalist fakat tarihsel olarak yüklü semboller aracılığıyla, güçlü bir devlet geleneğini ve kültürel sürekliliği tasarım dili üzerinden ifade ettiği görülmektedir.

Moğolistan pasaport kapağı görseli (Görsel 12, solda) bulunmaktadır. Kapak, kırmızı renkli bir zemin üzerine tasarlanmıştır. Üst ortada Moğolistan'ın ulusal sembollerinden biri olan Soyombo sembolü, ortadan aşağıya doğru ise altın yaldızla işlenmiş dikey, çizgisel bir ifade yer almaktadır. En altta, Latin harfleriyle *Mongolia Passport* ifadesi ve biyometrik pasaport simgesi bulunmaktadır.

Pasaport tasarımında kullanılan Moğolistan devlet amblemi, 13 Ocak 1992'de kabul edilmiş olup, mavi bir gökyüzünü

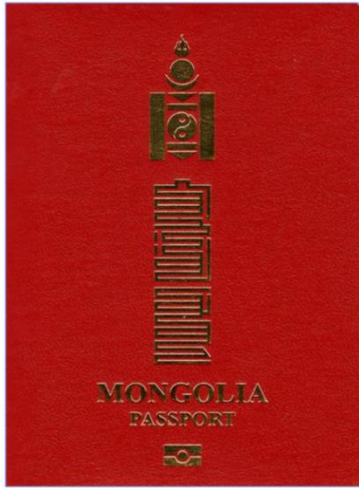
Görsel 10. Kapak görseli (üstte), krizantem mührü (ortada solda), paulownia mührü (ortada sağda).

Görsel 11 (altta). Japonya, pasaport iç kapak sayfası.

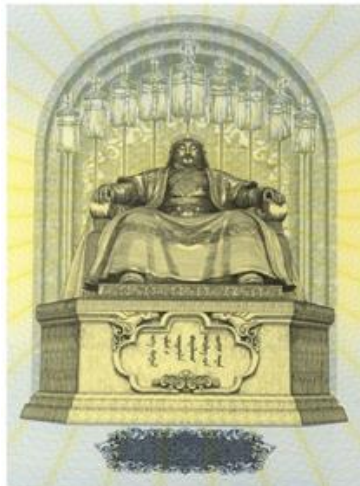
simgeleyen dairesel alan, bunu çevreleyen sonsuzluğu temsil eden tumen nasan motifi, merkezde bağımsızlığı ve ruhu simgeleyen Soyombo sembolü ile rüzgâr atı figürünü içerir (Görsel 12, ortada ve sağda). Bu alanın üstünde dileklerin gerçekleşmesini simgeleyen Mahayana Budist Üç Mücevheri'ni temsil eden Cintamani yer alırken, alt kısmında merkezinde Dharma Tekerleği bulunan yeşil bir dağ sırası ve onun altında törenlerde kullanılan khadag bulunmaktadır. Semboldeki güneş, ay ve ateş figürleri Xiongnu geleneğinden gelmektedir (World Signs, 2025). Soyombo sembolü, 1686'da Zanabazar tarafından geliştirilen Soyombo alfabesinin özel bir karakteridir. Adını, Sanskritçe *kendi kendine yaratılmış* anlamına gelen *svayambhu* kelimesinden alır. Budist ve yerel kültürel unsurları bünyesinde barındıran bu sembol, Moğolistan'ın ulusal kimliğini temsil eden en önemli grafik unsurlardan biridir. 1911'den bu yana ulusal bayrakta, amblemde, para ve pul tasarımlarında yer almaktadır (Soyombo Alphabet, 2017).

Pasaportun iç sayfalarındaki illüstrasyonlardan ortada altta yer alan figür, Moğol ulusunun kurucusu olarak kabul edilen Cengiz Han'ın heykelinin resmedilmiş bir tasviridir (Görsel 13). Ulanbatur'daki Parlamento Sarayı'nda yer alan bu heykel, Moğolistan'ın tarihsel mirasını ve devlet otoritesini sembolize eder. Bir diğer sayfadaki kuş illüstrasyonu ise göçmen av kuşları arasında yer alan ve Moğol bozkır kültüründe avcılıkta önemli bir yere sahip olan şahini (*Falco peregrinus*) betimlemektedir (Görsel 13). Şahin, Moğol geleneğinde hem yiğitliği hem de özgürlüğü simgeler (BirdLife International, 2023; Parliament of Mongolia, 2025).

Moğolistan örneğindeki tüm bu kültürel imgeler, pasaport tasarımında ulusal kimliği ve tarihsel mirası görsel olarak kodlayan güçlü semboller olarak kullanılmıştır. Grafik tasarım bağlamında, kapakta tek ve merkezi bir sembolün (*Soyombo*) kullanımı, iç sayfalarda ise tarihi ve doğal unsurların detaylı illüstrasyonlarla aktarılması, tasarımı, tarihsel kodlarıyla yüklü bir görsel ifade haline getirmiştir.

Görsel 12 (üstte). Moğolistan pasaport kapak görseli (solda), devlet amblemi (ortada), soyombo sembolü (sağda).

Görsel 13. Moğolistan, Cengiz Han Heykeli (solda), şahin görseli (sağda).

Moğolistan pasaportunda kullanılan görsel göstergeler, tarihsel kökenleri derin ve simgesel yoğunluğu yüksek bir ulusal kimlik anlatısı kurmaktadır. Kapakta merkezî konumda yer alan Soyombo sembolü, düz anlam düzeyinde Moğolistan devletini temsil eden resmî bir ulusal işaretidir. Yan anlam katmanında bu sembol, bağımsızlık, özgürlük, kozmik düzen ve Budist dünya görüşüyle ilişkilendirilerek kültürel ve inanç temelli bir kimlik çağrışımı üretir. Derin anlam düzeyinde ise Soyombo'nun, Moğol ulusunun tarihsel sürekliliğini, ruhsal kökenlerini ve modern devlet kimliğini kadim sembolik sistemlerle temellendiren ideolojik bir bütünlüğe işaret ettiği değerlendirilebilir.

İç sayfalarda yer alan Cengiz Han heykeli betimi, düz anlamda tarihsel bir figürün görsel temsiliyken, yan anlamda Moğol devlet geleneği, askerî güç ve kurucu lider mitiyle bağlantı kurar. Derin anlamda bu figürün, ulusal belleğin merkezine yerleştirilen tarihsel otoritenin çağdaş kimlik inşasında meşrulaştırıcı bir unsur olarak yeniden üretildiğini gösterdiği düşünülebilir. Şahin figürü ise düz anlamda bir av kuşunu betimlerken, yan anlamda özgürlük, çeviklik ve doğayla uyum fikrini çağrıştırır. Derin anlam düzeyinde, göçebe bozkır kültürünün doğa merkezli yaşam anlayışını ve ulusal karakter algısını simgeler. Bu göstergelerin birlikte kullanımı, Moğolistan pasaportunun ulusal kimliği, tarih, mitoloji ve doğa ekseninde kurulan güçlü semboller aracılığıyla, tasarım dili üzerinden bütüncül ve derinlikli bir anlatıya dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır.

Görsel 14'de Kore Cumhuriyeti pasaportuna ait görsel bileşenler yer almaktadır. Pasaport kapağı mavi renkli bir zemin üzerine tasarlanmıştır. Üst bölümde Kore Cumhuriyeti'nin resmî arması, onun hemen altında Korece *대한민국 여권* ifadesi, altında ise İngilizce olarak *Republic of Korea Passport* yazısı yer almaktadır. Sol alt köşede, kabartma tekniğiyle basılmış, çizgi ve noktalarla oluşan dairesel bir kompozisyon içinde stilize edilmiş Taegeuk sembolü görülmektedir. Üst bölümde yer alan Kore Cumhuriyeti arması, ortasında Taegeuk sembolünün bulunduğu beyaz bir çember, onun çevresinde beş yapraklı altın renkli mugunghwa çiçeği ve alt kısımda mavi zemin üzerinde *Kore Cumhuriyeti* (Kor. *대한민국*) yazılı bir şerit içerir.

Taegeuk, evrendeki *yin ve yang* gibi karşıt güçlerin uyumunu temsil ederken, mugunghwa çiçeği Kore halkının azmini ve ölümsüzlüğünü simgeler (Görsel 14). Arma, Kore ulusunun bütünlüğünü, kültürel değerlerini ve devlet otoritesini simgeleyen resmî bir işarettir. Taegeuk sembolü, kırmızı ve mavi renklerin dairesel olarak birleştiği, yin-yang felsefesinden türemiş bir simgedir. Kırmızı bölüm gökyüzünü ve pozitif enerjiyi, mavi bölüm ise yeri ve negatif enerjiyi temsil eder. Birlikte, evrendeki zıtlıkların dengeli birlikteliğini anlatır. Pasaport kapağının sol altındaki kabartma alanda, Taegeuk'un stilize edilmiş başka bir formu yer alarak bu temel felsefi kavramın tasarımda farklı biçimlerde yansıtıldığını gösterir (Ministry of the Interior and Safety, 2025).

İç kapakta, ortada Taegeuk sembolü ve etrafında geleneksel Kore kültürüne ait çeşitli figürler yer almaktadır (Görsel 15). Bu figürler arasında mitolojik hayvanlar, hanok motifleri, lotus çiçeği, davul, fanus fenerler ve özellikle Kore folklorunun önemli unsurlarından biri olan kaplan tasviri bulunur. Kaplan, Kore mitolojisinde cesaret, güç ve koruyucu ruhu temsil eden önemli bir figürdür ve *Dağların Efendisi* olarak bilinir. Ayrıca kaplan figürü, Kore halk hikâyelerinde hem koruyucu hem de bilgelik sembolü olarak anlatılır. Bu görsel kompozisyon, Taegeuk'un merkezî sembolizmini tamamlayarak Kore'nin hem felsefi hem de kültürel zenginliğini pasaportun ilk sayfasına taşır (Creatrip, 2020; The Psychic Garden, 2022).

Kapakta yer alan Taegeuk sembolü, düz anlam düzeyinde Kore Cumhuriyeti'nin resmî ulusal simgesi olarak okunur. Yan anlam katmanında Taegeuk, evrendeki karşıt güçlerin uyumunu, dengeyi ve sürekliliği temsil ederek Kore düşünce sisteminin temelini oluşturan yin-yang felsefesine gönderme yapar. Derin anlam düzeyinde ise bu sembolün, ulusal kimliğin yalnızca tarihsel ya da etnik değil, kozmolojik ve felsefi bir dünya görüşü üzerine kurulduğuna işaret eden ideolojik bir yapı kazandığı söylenebilir. Armanın çevresinde yer alan mugunghwa çiçeği, düz anlamda Kore'nin ulusal çiçeğidir. Yan anlamda dayanıklılık, süreklilik ve halkın azmiyle ilişkilendirilirken, derin anlamda Kore ulusunun tarihsel zorluklara rağmen varlığını sürdürme iradesinin simgesel bir ifadesi hâline geldiği şeklinde yorumlanabilir. İç kapakta yer alan mitolojik hayvanlar, kaplan figürü ve geleneksel mimari öğeler, düz anlamda folklorik betimlemeler sunar. Yan anlamda kültürel kökenleri ve kolektif belleği çağrıştırırken, Derin anlamda modern Kore kimliğinin, geleneksel değerlerle kurduğu süreklilik ilişkisini görünür kıldığı düşünülebilir. Bu göstergeler bir arada değerlendirildiğinde, Kore Cumhuriyeti pasaportunun ulusal kimliği, felsefe, mitoloji ve kültürel semboller aracılığıyla, dengeli ve bütüncül bir tasarım anlatısı içinde temsil ettiği görülmektedir.

Görsel 14 (Üstte ve ortada). Kore Cumhuriyeti, pasaport kapağı, arma (solda) ve Taegeuk sembolü (sağda).

Görsel 15 (altta). Kore Cumhuriyeti, pasaport iç kapağı ve UV görüntüsü.

V. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu çalışmada PRADO veritabanından seçilen örnekler üzerinden incelenen İrlanda, İsviçre, Japonya, Moğolistan ve Kore Cumhuriyeti pasaportları, modern pasaport tasarımının ulusal kimliği nasıl çok katmanlı bir görsel dile dönüştürdüğünü açık biçimde ortaya koymaktadır. Bulgular, pasaportların kapak ve iç sayfa tasarımlarında kullanılan görsel göstergelerin yalnızca tanımlayıcı işlevler üstlenmediğini, aynı zamanda tarihsel, kültürel ve ideolojik anlamları bir arada taşıyan sembolik sistemler olarak kurgulandığını göstermektedir. Göstergebilimsel çözümleme sonucunda, tüm örneklerde düz anlam düzeyinde açık ve tanınabilir ulusal sembollerin tercih edildiği, yan anlam düzeyinde bu sembollerin kültürel çağrışımlarla zenginleştirildiği, derin anlam düzeyinde ise devlet geleneği, kolektif bellek ve ideolojik süreklilik gibi kavramların görünür kılındığı tespit edilmiştir.

Tasarım bağlamında olumlu bir bulgu, güvenlik gereklilikleri nedeniyle zorunlu olan UV baskı, mikro desenler ve kabartma (gofre) tekniklerinin yalnızca teknik önlemler olarak kalmaması, birçok örnekte estetik birer anlatı katmanına dönüştürülmesidir. İrlanda ve Moğolistan pasaportlarında UV altında ortaya çıkan figürlerin kültürel sembollerle ilişkilendirilmesi, güvenlik ve estetik arasında kurulan bu dengeye işaret etmektedir. Bu durum, pasaport tasarımında işlevsel zorunlulukların, tasarım sürecini kısıtlayan unsurlar olmaktan çok, daha yoğun ve seçici görsel çözümleri teşvik eden bir çerçeve sunduğunu göstermektedir. Buna karşılık, güvenlik standartlarının getirdiği kısıtlamalar, bazı durumlarda görsel çeşitliliği sınırlayan bir unsur olarak da değerlendirilebilir. Özellikle renk paletinin darlığı, tipografik seçeneklerin sınırlılığı ve belirli alanların değiştirilemez olması, tasarımcıların anlatım olanaklarını azaltmaktadır. İsviçre ve Japonya örneklerinde görülen aşırı kontrollü ve minimalist yaklaşım, güçlü bir kurumsal kimlik sunarken, kültürel anlatının daha örtük ve dolaylı biçimde aktarılmasına yol açmaktadır. Bu durum, görsel kimliğin evrensel okunabilirliği ile yerel kültürel görünürlük arasında bir gerilim alanı oluşturmaktadır.

Göstergebilimsel açıdan değerlendirildiğinde, bu gerilim alanı bir eksiklikten ziyade, modern pasaport tasarımının temel karakteristiği olarak okunabilir. Minimalist tasarım anlayışı, sembollerin sayısını azaltırken anlam yükünü artırmakta, böylece tek bir imge ya da form, derin anlam düzeyinde yoğun bir ideolojik ve kültürel anlatıyı taşıyabilmektedir. Ancak bu yaklaşım, sembolik okuma becerisi sınırlı olan kullanıcılar açısından anlamın yüzeyde kalmasına da neden olabilir. Buna karşın Moğolistan ve Kore Cumhuriyeti pasaportlarında görülen daha anlatı ağırlıklı görsel kompozisyonlar, kültürel kodları daha doğrudan aktarmakta, fakat bu durum, modernist tasarım ilkeleri açısından görsel yoğunluk eleştirisine açık hâle gelmektedir.

VI. SONUÇ

Bu çalışma, modern pasaport tasarımlarında ulusal ve kültürel kimlik göstergelerinin nasıl yapılandırıldığını, görsel kültür ve göstergebilim kuramları çerçevesinde incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma kapsamında pasaport, yalnızca bireyin kimliğini doğrulayan işlevsel bir belge olarak değil, ulus-devletlerin kendilerini görsel, kültürel ve ideolojik düzlemde ifade ettikleri özgün bir tasarım nesnesi olarak ele alınmıştır. Bu yaklaşım doğrultusunda, pasaport tasarımının grafik tasarım, kültürel temsil ve kimlik inşası arasındaki kesişim alanında konumlandığı ortaya konmuştur. Çalışmanın kuramsal altyapısı, ulus, kültür, imge ve gösterge kavramları üzerinden inşa edilmiş, pasaport yüzeyinde yer alan sembollerin anlamlandırılmasında düz anlam, yan anlam ve derin anlam ayrımı temel bir çözümleme aracı olarak kullanılmıştır. Bu çerçeve, pasaportların görsel dilinin yalnızca estetik tercihlerle değil, tarihsel süreklilik, kolektif bellek ve kültürel değerler doğrultusunda bilinçli biçimde kurgulandığını göstermektedir. Pasaport tasarımında kullanılan armalar, mitolojik figürler, coğrafi referanslar ve tipografik tercihler, ulusal kimliğin hem içeride hem de uluslararası alanda nasıl sunulmak istendiğine dair önemli ipuçları barındırmaktadır.

Araştırma, modern pasaport tasarımının evrensel standartlar ile ulusal kimlik arasında sürekli bir denge arayışı içinde olduğunu göstermektedir. Tasarımcı, bir yandan güvenlik, okunabilirlik ve uluslararası uyum gibi teknik zorunluluklara bağlı kalmakta, diğer yandan sınırlı bir yüzeyde ulusal kimliği temsil edecek güçlü sembolik anlatılar kurmaya çalışmaktadır. Bu durum, pasaport tasarımını yalnızca grafik bir uygulama değil, aynı zamanda ideolojik ve kültürel bir ifade alanı hâline getirmektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, pasaportların grafik tasarım açısından yalnızca kurumsal belgeler olarak değil, kültürel hafızayı taşıyan ve ulusal kimliği yeniden üreten görsel sistemler olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Pasaport tasarımı, ulusların kendilerini tanımlama ve temsil etme biçimlerinin somutlaştığı stratejik bir alan olarak, tasarım araştırmaları ve görsel kültür çalışmaları için verimli bir inceleme zemini sunmaktadır.

BEYANLAR

Teşekkürler: Yazar herhangi bir kişi veya kuruma teşekkür etmek istememektedir.

Yazar Katkıları: Çalışmanın tüm bölümleri yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir dış finansman alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma insan veya hayvan katılımcıları içermemektedir. Tüm prosedürler bilimsel ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirilmiş olup, atıfta bulunulan tüm çalışmalar uygun şekilde kaynak gösterilmiştir.

İntihal Beyanı: Bu makale intihal açısından değerlendirilmiş ve herhangi bir intihal vakası tespit edilmemiştir.

YZ Araçlarının Kullanımı: Yazar, bu makalenin hazırlanmasında Yapay Zekâ (AI) araçlarının kullanılmadığını beyan eder.

KAYNAKLAR

- Altun, A. (2016). Küreselleşme çağında milliyetçilik ve ulus-devlet. *International Journal of Academic Value Studies*, 2(4), 145–160. <https://doi.org/10.23929/javs.26>
- Anderson, B. (2017). *Hayali cemaatler: Milliyetçiliğin kökenleri ve yayılması*. Metis Yayınları.
- Akerson, F. E. (2006). *Göstergebilime giriş*. Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Arı, T. (2006). *Uluslararası ilişkiler ve dış politika*. Alfa Yayınları.
- Arnheim, R. (2007). *Görsel düşünme* (R. Ögdül, Çev.). Metis Yayınları.
- Ataç, D. (2009). *Türkiye, Hollanda, Belçika ve İsveç pasaportlarının güvenlik yönünden karşılaştırılması* [Yüksek lisans tezi, Polis Akademisi].
- Beyaz, H. (2004). *Pasaport sahteciliği ve hudut kapılarında pasaport kontrolü yapan personelin belge incelemelerinde karşılaştıkları sorunlar* [Yüksek lisans tezi, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü].
- Barnard, M. (1998). *Sanat, tasarım ve görsel kültür* (G. Korkmaz, Çev.). Ütopya Yayınevi.
- BirdLife International. (2023). *Falco peregrinus*. BirdLife International <https://www.birdlife.org/>
- Cretrip. (2020). *Korean cultural icons explained*. <https://cretrip.com/en/blog/4546>
- Eagleton, T. (2005). *Kültür yorumları* (Ö. Çelik, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Emniyet Genel Müdürlüğü. (2000). *Kaçakçılık ve organize suçlarla mücadele '99*. Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları.
- Emniyet Genel Müdürlüğü. (2001). *Pasaport yabancılar kursu ders notları*. Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar, Hudut ve İltica Daire Başkanlığı Yayınları.
- Eidgenössische Bundesgesetz. (2013). *Federal act on the protection of the swiss coat of arms and other public signs*. https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2015/613/de#art_36
- EPIC The Irish Emigration Museum. (2025). *How the harp became the symbol of Ireland*. <https://epicchq.com/story/how-the-harp-became-the-symbol-of-ireland/>
- Galatanu, O. (2008). La construction discursive de la dimension temporelle des entités lexicales. P. Marillaud ve R. Gauthier (Ed.), *Les actes du XXVIIIe colloque international d'Albi Langages et Signification: Langage, temps et temporalité* (ss. 15–25). Université de Toulouse. <https://doi.org/10.25965/espaces-linguistiques.434>
- Hembree, R. (2011). *The complete graphic designer: A guide to understanding graphics and visual communication*. Rockport Publishers.
- Independent. (2017). *Treasures: Sculptures for the love of river gods*. <https://www.independent.ie/life/home-garden/treasures-sculptures-for-the-love-of-river-gods/36179879.html>
- Jisho.org. (2025). *Search results for 日本国旅券*. <https://jisho.org/search/%E6%97%A5%E6%9C%AC%E5%9B%BD%E6%97%85%E5%88%B8>
- Kazel, G. İ. (2017). Görsel kültür ile sosyoloji arasındaki ilişki. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 45–69.
- Kroeber, A. L., & Kluckhohn, C. (1952). Culture: A critical review of concepts and definitions. *Papers of the Peabody Museum of American Archaeology and Ethnology*, 47(1), 1–223.
- Levantine Heritage. (2025). *German consular passport issued in May 1912 in Smyrna*. <https://www.levantineheritage.com/passport2.htm>
- Ministry of the Interior and Safety. (2025). *The national emblem – Nara Munjang*. https://www.mois.go.kr/eng/sub/a03/nationalSymbol_5/screen.do
- Monarchies Fandom. (2025). *Armorial of Ireland*. https://monarchies.fandom.com/wiki/Armorial_of_Ireland
- Moonfish Writing. (2023). *Shamrocks vs four-leaf clovers: 3 Irish symbols and a pretender*. <https://www.moonfishwriting.com/post/shamrocks-vs-four-leaf-clovers-3-irish-symbols-and-a-pretender>
- Murphy, A. (2021). *Why the shamrock is a symbol of Ireland*. <https://www.europeana.eu/en/stories/why-the-shamrock-is-a-symbol-of-ireland>

- Nicoll, F. (2024). 'Exit from the unbeloved empire': Ottoman passports and mass emigration from Mount Lebanon. <https://movingstories.history.ox.ac.uk/article/exit-from-the-unbeloved-empire-ottoman-passports-and-mass-emigration-from-mount-lebanon>
- Okay, A. (2002). *Kurum kimliği*. MediaCat Kitapları.
- Our Passports. (2016). *US passport for the Middle East 1852*. <https://ourpassports.com/us-passport-for-the-middle-east-1852/>
- Onursoy, S. (2003). Görsel kültür bağlamında görsel okuryazarlık. *Kurgu*, 20(1), 72–82. <https://izlik.org/JA37RT29JF>
- Özdemir, K. (1997). *Osmanlı arması*. Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri.
- Özlem, D. (1993). *Kültür bilimleri ve kültür felsefesi*. Remzi Kitabevi.
- Özüçetin, Y., & Altınışık, A. H. (2012). Maarif Vekâlet'inin 1927 yılı "Türkiye arması" müsabakası. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(22).
- Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü II*. Milli Eğitim Yayınları.
- Parliament of Mongolia. (2025). *Statue of Chinggis Khaan*. <https://www.parliament.mn/>
- Parsa, A. F. (2008). İmgenin gücü ve görsel kültürün yükselişi. *Fotoğrafya Dergisi*, (19). <http://www.fotografya.gen.tr/TR,1704/imgenin-gucu-ve-gorsel-kulturun-yukselisi.html>
- Pehlivan, S. (2020). Devlet kurumlarında görsel kimlik: Türkiye Cumhuriyeti bakanlık logolarında dönüşüm. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 2191–2203. <https://doi.org/10.17755/esosder.729373>
- Rifat, M. (2013). *Açıklamalı göstergebilim sözlüğü*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Royal Heraldry. (2020). *Imperial Japanese mon*. <https://aroyalheraldry.weebly.com/blog/imperial-japanese-mon>
- Sevinç, E. (2018). *Bakü sivil mimarisinde figürlü armalar* [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi].
- Soylu, R. (2021). Mehmet Başbuğ resimlerinde hayvan imgelerinin göstergebilim çözümlemesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(4), 2226–2242. <https://doi.org/10.33206/mjss.874791>
- Soyombo Alphabet. (2017). *Soyombo alphabet marks 330 years* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=Qpjkmn6-Lt4>
- Tavin, K. M., & Houseman, J. (2004). Art education and visual culture in the age of globalization. *Art Education*, 57(5).
- The Psychic Garden. (2022). *Art & legend of the Korean tiger*. <https://www.thepsychicgarden.org/post/art-legend-of-the-korean-tiger>
- Toklu, O. (2015). *Dilbilime giriş*. Akçağ Yayınları.
- Topol, T. (2022). *Let pass or die: Passport history* (2. dijital bs.). <https://heyzine.com/flip-book/c2306cd0bc.html>
- Türk Dil Kurumu. (2025). *Ulus*. Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr>
- Türkmenoğlu, D. (2007). Tek parti döneminde ulus inşa politikalarının eğitim boyutu. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 159–174. <https://izlik.org/JA84KG47MF>
- Uçan, H. (2003). *Edebiyat bilimi ve eleştiri*. Hece Yayınları.
- Ülger, K. (2021). Kurumsal kimlik oluşturmada grafik tasarımın rolü ve önemi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (27), 449–471. <https://izlik.org/JA54LU72CN>
- Vargün, Ö. (2023). Cumhuriyet dönemi ulus kimlik inşasında müze, kültür ve sanat yönetimi. *Yeni Yüzyıl'da İletişim Çalışmaları*, 2(8), 121–134. <https://izlik.org/JA48UE94DL>
- Wagner, A. (2006). The rules of the road: A universal visual semiotics. *International Journal for the Semiotics of Law*, 19, 311–324. <https://doi.org/10.1007/s11196-006-9025-x>
- World Signs. (2025). *State emblem of Mongolia*.

GÖRSEL KAYNAKLAR

- Görsel 1.** Goshgarian/Calusdian family: Documents (Falmouth, MA). (t.y.). *Houshamadyan: A project to reconstruct Ottoman Armenian town and village life*. <https://www.houshamadyan.org/tur/ada/kimlikler/gosgaryankalusdyan-ailesi-falmouth-ma.html>
- Görsel 2.** Levantine Heritage Foundation. (t.y.). *A blank diplomatic laissez-passer (passport) issued by the German Consulate in Smyrna in May 1912*. <https://www.levantineheritage.com/passport2.htm>
- Görsel 3.** Neil. (2016, March 4). *US passport for the Middle East 1852*. Our Passports. <https://ourpassports.com/us-passport-for-the-middle-east-1852>
- Görsel 4-7.** Council of the European Union. (2026, 11 Haziran). *IRL – Ireland • ÉIRE, IRELAND • PRADO – Public Register of Authentic Identity and Travel Documents Online*. <https://www.consilium.europa.eu/prado/en/prado-documents/IRL/index.html>

- Görsel 8-9.** Council of the European Union. (2026, 1 Haziran). *CHE – Switzerland • SCHWEIZ_CONFÉDÉRATION SUISSSE_SVIZZERA_SVIZRA • PRADO – Public Register of Authentic Identity and Travel Documents Online*. <https://www.consilium.europa.eu/prado/en/prado-documents/CHE/index.html>
- Görsel 10-11.** Council of the European Union. (2026, 8 Haziran). *JPN – Japan • JAPAN • PRADO – Public Register of Authentic Identity and Travel Documents Online*. <https://www.consilium.europa.eu/prado/en/prado-documents/JPN/index.html>
- Görsel 12-13.** Council of the European Union. (2026, 11 Haziran). *MNG – Mongolia • MONGOLIA • PRADO – Public Register of Authentic Travel and Identity Documents Online*. <https://www.consilium.europa.eu/prado/en/prado-documents/MNG/index.html>
- Görsel 14-15.** Council of the European Union. (2026, 8 Haziran). *KOR – Republic of Korea • REPUBLIC OF KOREA • PRADO – Public Register of Authentic Identity and Travel Documents Online*. <https://www.consilium.europa.eu/prado/en/prado-documents/KOR/index.html>